

בש"ס סנהדרין (פ"ח.) בן סורר ומורה שרצו
 אביו ואמו למחול לו מוחלין לו. ויש
 להבין הלוא אינו נהרג על מה שהמרה נגדם
 אלא ע"ש סופו שסופו ללסטם את הבריות.
 א"כ למה תועיל מחילתם. ונראה דהנה יש
 להתבונן במאמרם ז"ל (שם ע"ב.) הגיעה תורה
 לסוף דעתו וכו' הלוא כמה רשעים גמורים
 שעשו כל התועבות שבעולם ולבסוף עשו
 תשובה, ושמא יהי' זה כמותם, הלוא לא
 ננעלו דרכי תשובה לפני שום אדם וכמאה"כ
 (תהלים צ') תשב אנוש עד דכא ודרשו ז"ל
 (ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א) עד דכדוכה של
 נפש מקבלין:

אך נראה דהנה איתא במד"ת (פ' האזינו
 סי' ד') שתשובה מועלת לישראל ולא
 לעכו"ם. ונראה דמחמת שישראל הם בני
 אברהם יצחק ויעקב, שהם בעצם נפשות
 טהורות וטובות רק שבמקרה נתלכלכו
 בעבירות, אבל כשעושה תשובה שוב
 מתעוררת בו הנקודה השרשית האחוזה
 בשלשלת הקודש עד האבות הקדושים ושופעת
 בו רוח חיים חדשים ממקור ישראל, ובודאי
 תתמיד תשובתו וישאר נאמן להשי"ת ותורתו,
 אבל עכו"ם מאחר שנתקלקלו ונכרתה חיותם
 כענף הנכרת ממקום חיותו שוב אין לו
 תקנה, ואף כשיעשה תשובה בודאי לא תתמיד
 ויחזור לסורו. הכלל שכל עצמה של תשובה
 שמועלת היא מפני ההשתלשלות עד האבות,
 ממילא זה שהוא סורר ומורה נפסק חיבורו
 מאביו ואמו ושוב אין לו חיבור בשלשלת
 הקודש בודאי שלא יעשה תשובה, ואף אם
 יעשה לא תתמיד ויחזור לסורו, וסופו ללסטם
 את הבריות, אבל כשאביו ואמו מוחלין לו
 הנה הוא עדיין נקשר בשלשלת הקודש, שוב
 אינו נהרג, שיכול להיות שעוד ישוב בתשובה
 שלימה המתקבלת כנ"ל:

ומהי משמעות "מנעוריו", "נעורים"?
 המובן המקורי של "נער" הוא לנער או
 להשליך מעליו דבר מה. כך אצל שמשון:
 "אָנְעָר" (שופטים טז, כ), "נִעַר כְּפִי מִתְמָךְ
 בְּשַׁחַד" (ישעיהו לג, טו) וכן הלאה. ובהרחבה:
 "נעורת" – פסולת המושלכת מהפשתן. וזו גם
 משמעות ימי ה"נעורים": האדם בצעירותו
 רוצה לגדול ולהתפתח מתוך עצמו, על פי
 דרכו. הרשמים הבאים אליו מבחוץ, בין
 טובים בין רעים, אינם נקלטים בו דרך קבע.
 טבע הנער עודנו במצבו המקורי, הוא עדיין
 לא התעטף בטלית של חנופה. עודנו "מנער"
 מעליו רשמים, טובים וגם רעים.

צעירים אינם לא צדיקים ולא רשעים.
 אוי לו למי שסובר שילד מן השורה הוא רשע
 מטבעו! מי שבאמת מבחין בילדים יודה
 שדבר זה אינו נכון. בני הנעורים אינם
 מושחתים, ויצר לב האדם איננו רע מנעוריו.
 האדם אינו שואף אל הרע מנעוריו. בדרך
 כלל, מספר המבוגרים השואפים אל הרע הוא
 רב ממספר הצעירים. נכון אמנם, שצעירים
 יעשו את הרע בהרבה דברים; אך זאת משום

שעדיין לא למדו לשעבד את עצמם לעול
 מצוות. שליטה עצמית ומילוי חובותיהם
 דומות עליהם כעול, ובשאיפתם לעצמאות הם
 מבקשים "לנער" עול זה מעליהם. קשה
 באמת להתגבר על עצמאות זו של הרצון.
 חוסר הבגרות השכלית נותן בו שמץ של
 עקשנות. אך דווקא בעצמאות זו נטוע שורש
 אישיותו המוסרית של הבוגר העתידי.

ישראל. ולכן, בעוד שכל פרטי הגלות נכללו בגזירת גלות מצרים, יש לזה חוץ אחד. גזירת גלות חכמים, ששעתה מתחדשת רק מזמן העגל. "לך רד". ותלמידי חכמים נקראים הם לבה של כנסת ישראל. שהרי הלב הוא האבר היותר חזק מכל האיברים והיותר חלש. האבר הנחלש ביותר מרגשות הוא הלב. ומכל מקום חזק הוא הלב מכל האיברים כולם. וכן בתלמידי חכמים, שכל ירידה וירידה אצל בני ישראל מורגשת בתלמידי חכמים ביחוד, ומכל מקום הם הם מקום החזק של כנסת ישראל. מר' יהודה הלוי.

ט. ומבוארת כוונתו של החזון איש שסוף כל הצרות יהיה הנגיעה במקומות היותר קדושים, נגיעה בתורה הקדושה עצמה. וכבר אמרו חז"ל¹² ריש פרשת משפטים "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם"¹³, שלא ילכו בערכאות עכו"ם, שיש בזה משום חילול השם, ואפילו בידוע שהם פוסקים גם כן כדין התורה. ועל זה נאמר "ואויבינו פלילים"¹⁴. ע"כ. ואם כן מה נורא ומאיים שמכניסים ערכאות העכו"ם לתוך תוכה של התורה הקדושה ועושים ערכאות ישראל עצמם ערכאות העכו"ם. אין לך חילול גדול מזה! בודאי שיש בזה מטעם סוף הצרות.

* מאמר נט

א. ברוך המקום ... ברוך שנתן תורה לעמו ישראל וכו'. הנה לנו בכאן מעין ברכת התורה מחודשת ונוספת לברכת התורה הרגילה. ובאמת מוכרח שיהיה כאן נוסח של "ברכת התורה" מיוחדת. שהרי חידוש נפלא גדול מצינו כאן בהגדה. "ברוך שנתן תורה" שבהגדה משמש כהקדמה ל"כנגד ארבעה בני דבורה תורה". ואחד מהם הוא הרשע, שמוציא עצמו מן הכלל. והלוא בדיני תלמוד תורה נאמרו דברים חריפים על המלמד תורה לתלמיד שאינו הגון. ומזה שהשווה מלמד זה לזורק אבן למרקוליס, שמע מינה שאול שם

12. תנחומא משפטים פרק ג

13. שמות כא, א

14. דברים לב, לא

תורה מ"מלמד" כזה, שהרי אי אפשר לדמות חפצא דתורה לזריקת אבן למרקוליס. ומה לך "אינו הגון" חמור וגדול יותר מאשר הבן שמוציא עצמו מן הכלל. ולכך, נשאלת היא השאלה בכל תוקפה: מה היסוד להתיר דיון אתו, ולהיכנס אתו במשא ומתן של תשובה, לו תהא בצורה של הקהה את שיניו?

ב. אלא שעלינו לדעת שהגאולה ממצרים באה דרך "יד חזקה", היינו בדרך דילוג, ושלא בהתחשב עם הזכויות של הנגאלין, אלא אדרבא למרות הקטרוגים וחשבונות של "הללו" ו"הללו", מכל מקום נגאלו.

ג. ואם באנו לשאול, לאיזו מידה קבועה של ההנהגה משתייכת היא הנהגת "יד חזקה", הרי אנו עונים ששמה של המידה היא "קל אמונה" (אין עול). והגדרתה של המידה הזו היא לא כתפיסה הרגילה שאנחנו מאמינים בהקב"ה, אלא שלפי לשון חז"ל יוצא לנו שיש כאן תאור של מידתו ית', ש"האמין בעולם ובראה". והיינו שעצם תוכן מידת "אמונה" היא confidence (סמיכת דעת) בזולת, על ידי זה שמוצאים אותו נאמן. והמידה כנגד מידה לאמונתנו בו ית', הוא "קל אמונה", שהוא כביכול מאמין בעולם. ומידה זו מחייבת שאף על פי שלשעה אין הטוב שבעולם מתגלה להדיא, מכל מקום סומך הוא עליה ומאמין שעתיד להתגלות, ושהטוב בעצם טמון בקרבו. וכאן נכנסת היא פעולת ה"יד חזקה". לפי הַרְאֹת השטחית, אין כאן זכות לגאולה, ו"אדרבא" יש כאן. הלוא "הללו" ו"הללו". ומאי אולמא דהאי מהאי?! וכאן פועלת "קל אמונה", אם אין הטוב ניכר עכשיו, סוף הזכויות להתגלות, ויהיה טוב. ותשובה זו לקטרוגים, שיהיה טוב, אפילו אם לא נראה עכשיו, היא היא מידת "ביד חזקה", שהיא דוחה את המקטרגים.

ד. ובכדי להבליט נקודה זו, ולהראות את תכונת הקטרוג שנכנסת כחלק מרקמת הדרגא של גאולת מצרים, היה בדוקא להכניס את שאלת הרשע לתוך סדר שאלת הבנים. שהרי שאלת הרשע היא היא המייצגת את כוח הקטרוג. לזה עונים לו על משקל "הקהה את שיניו", היינו בחינת "יד חזקה" הדוחה את הקטרוגים מעיקרן. אבל דבר זה, כלומר, מציאותם של מקטרגים על הגאולה היא טייטש (ביאור) בדרגת הגאולה. שדוקא משום שהגאולה היא בדרך "יד